

גזר הגינה – *Daucus carota*

משפחת הסוככיים (Umbelliferae)

בערבית: ג'זר

גידול חקלאי שמוצאו כנראה במרכז אסיה, אך מועד ביותר והתפשטותו באזור אגן הים התיכון לא ברור. הגזר היה כנראה ידוע בתרבות החקלאית המקומית בתקופה הרומית. חלק מפרשני ימי הביניים זיהו את ה'נפוס' במשנה (כלאים א, ג ה; עקצין א, ב) עם הגזר.¹ זיהוי אחר לגזר הוא ה'אסטפניני' המוזכר בתלמוד הירושלמי (למשל, דמאי ב א, כב ע"ג).² בר בהלול תרגם מסורית את ה'אסטאפולין' עם גזר הבר, ולפי חנין אבן אסחאק הוא שם הגזר בכלל.³ לגזר הנזכר בספרות ימי הביניים זנים ושמות רבים כגון: דוקוא (*daucus*), אסטפלינה, נהשלון.⁴ אבן מאסויה (מת ב-857) תיאר את המאכלים שעושים בחודש נובמבר: 'בחדש הזה מועיל מאכל... פתיתי הלחם השרויים בשום ושלוקים בגזר (ג'זר)... וישתו מי הגזר המצויים בתוך הגזר החתוך ויבושל ואחר-כך ישתו זאת עם מי דבש ושרש זנגביל וזרעוני האניסון'.⁵

אלתמימי בן המאה העשירית, מתאר בהרחבה את גזר הבר הגדל למכביר בירושלים וסביבתה.⁶ הכוונה היא לגזר הקפח, שהיא תת-מין תרבותי של הגזר התרבותי.

אבן אלביטאר שפעל באזורנו בתקופה האיונית מציין: 'אצטפלין הוא הגזר [ג'זר] בלהג אנשי "אלשאם" (סוריה-רבת)'.⁷ הגזר [ג'זר] מופיע ברשימת גידולי סוריה רבתי בתקופה הממלוכית.⁸

- 1 רס"ג, אצל אלוני, מחקרי, עמ' 190: נתן, כלאים, עמ' 29, 32 וכן בפירוש לעוקצין, עמ' 5.
- 2 בעל המאמר השלישי כותב: 'גזאר ברי הוא פשטינאגיש והוא אסטפליון', השווה הרמב"ם, ביאור, מספר 73. בעניין זה, ראה במיוחד לאו, פלורה, ג, עמ' 449; פליקס, בתוך מרגליות, הלכות, עמ' קסו; פליקס, ירושלמי, ב, עמ' 451-452.
- 3 בר בהלול, עמ' 220, 223.
- 4 אלראזי, 20, עמ' 458-456; הרמב"ם, ביאור, מספרים: 73, 94, 258.
- 5 אבן מאסויה, זמנים, עמ' 244.
- 6 בתוך אנצרי, בערך ד'וקוא.
- 7 אבן אלביטאר, א, עמ' 39.
- 8 עמרי (מהדורת סיד), עמ' 25; קלקשנדי, עמ' 87.